

Nd.

154. Frumvarp til laga

[129. mál]

um breytingu á lögum nr. 94/1933 um tékka.

(Lagt fyrir Alþingi á 103. löggjafarþingi 1980.)

1. gr.

31. gr. laganna orðist svo:

Tilkynning banka um tékka til greiðslujöfnunarstöðvar (clearing-house) jafngildir sýningu hans til greiðslu.

2. gr.

1. mgr. 32. gr. laganna orðist svo:

Hafi útgefandi tilkynnt greiðslubankanum, að hann afturkalli tékkann, er greiðslubankanum eigi heimilt að innleysa tékkann, sbr. þó 25. gr. Greiðslubankinn skal þegar í stað tilkynna greiðslujöfnunarstöð um afturköllunina.

3. gr.

1. mgr. 40. gr. orðist svo:

Sé tékki eigi greiddur, er hann er sýndur til greiðslu á réttum tíma, getur handhafi hans krafist fullnustu hjá framseljendum, útgefanda og öðrum tékkaskuldurum, enda sé greiðslufallið sannað:

- 1) með opinberri gerð (afsagnargerð),
- 2) með dagsettri yfirlýsingu greiðslubankans, ritaðri á tékkann, og sé þar tilgreindur sýningardagurinn, eða
- 3) með dagsettri yfirlýsingu frá greiðslujöfnunarstöð, um að tilkynning banka um tékka hafi borist stöðinni og hafi þá eigi verið næg innistæða til greiðslu tékkans á hlutaðeigandi reikningi.

4. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Í septembermánuði 1980 fór stjórn Reiknistofu Bankanna (hér eftir nefnd RB) þess á leit við viðskiptaráðherra, að hann hlutaðist til um, að lagt yrði fyrir Alþingi frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 94/1933 um tékka í því skyni að lög-
festa svonefnd skjalalaus greiðsluskipti. Þessari málaleitan fylgdi tillaga að nefndri

lagabreytingu ásamt greinargerð. Að lokinni athugun í viðskiptaráðuneytinu, sem fór fram í samráði við Seðlabanka Íslands, Landsbanka Íslands og RB, ákvað viðskiptaráðherra, að tillagan skyldi lögð nánast óbreytt til grundvallar þessu frumvarpi.

Íslenskir bankar hafa um rúmlega 5 ára skeið haft samstarf um rekstur rafreiknis í RB, en segja má, að þessi stofnun gegni hlutverki sameiginlegrar greiðslujöfnunarstöðvar. Þetta samstarf hefur gert bönkunum kleift að færa sér í nyt sifellit aukna tölvutækni við úrvinnslu tékka, sérstaklega við bókun þeirra á viðskiptareikning hlutaðeigandi reikningshafa. Allir afgreiðslustaðir banka og allir stærstu sparisjóðirnir, samtals 104 afgreiðslustaðir, fá nú tékka, sem þeir hafa tekið við eða innleyst, bókaða hjá RB. Að meginstefnu til eru tékkar sendir RB og bókaðir þar samdægurs. Þessi tilhögun mála hefur reynst happaskref í íslenskum bankamálum. Öryggi í tékkaviðskiptum hefur aukist, einkum vegna þess, að hraðari bókun kom í veg fyrir ákveðna tékkakeðjumyndun, sem um árábil hafði verið reynt að uppræta.

Því hagræði og öryggi sem þessari tilhögun fylgir eru þó takmörk sett. Stafar það af því, að í lögum nr. 94/1933 um tékka segir, að einungis afhending tékka til greiðslujöfnunarstöðvar, sem jafna má til RB, jafngildi sýningu hans til greiðslu. Bankar og sparisjóðir verða m. ö. o. að afhenda RB tékkana sjálfa. Sending banka á færslu símleiðis til RB, þar sem tékki á annan banka er tilgreindur, virðist því ekki nægja skv. gildandi lögum til þess að tékkann megi bóka á hlutaðeigandi reikning. Greiðslufall verður ekki sannað með slíkri bókun. Af þessu leiðir, að afgreiðslustaðir banka og sparisjóða sem vegna fjarlægðar geta ekki komið við sendingu tékka til RB strax að afgreiðsludegi loknum, búa við töluvert óhagræði. Þeir verða að senda tékka á aðra banka eða sparisjóði í pósti til höfuðstöðva bankans eða Seðlabanka Íslands, enda þótt allar aðrar færslur vegna afgreiðslna verði sendar RB símleiðis. Ákvæði núgildandi tékkalaga leiða þess vegna til þess, að nokkur tími getur liðið frá því banki veitir tékka viðtöku, þar til hann berst RB til bókunar eða lengst upp undir ein vika. Þessi dráttur skapar hættu á myndun tékkakeðju. Einnig er þessi flutningsmáti ærið kostnaðarsamur.

Með því að breyta ákvæðum tékkalaga og lögleiða skjalalaus greiðsluskipti má bæta úr þessum vanköntum. Skjalalaus greiðsluskipti hafa rutt sér víða til rúms á undanfórnum árum, m. a. í Danmörku. Í hugtakinu felst, að banki eða sparisjóður, sem tekur við tékka á annan banka eða sparisjóð, sendir greiðslujöfnunarstöð símleiðis færslu í véltæku formi til þess að stöðin geti bókað tékkann á viðskiptareikning viðkomandi reikningshafa. Tékkinn sjálfur er hins vegar geymdur á afgreiðslustað ásamt öðrum bókhaldsgögnum.

Einnig er á það að lita að til þess að nýta til fulls þann nýja tæknibúnað, sem búið er að koma upp á svo til öllum afgreiðslustöðum banka út um land og hjá flestum stærri sparisjóðum, er nú hagkvæmt að taka upp skjalalaus greiðsluskipti. Auk þess að hraða bókun tékka á viðskiptareikninga munu bankar og sparisjóðir hraða mjög greiðsluskiptum sín á milli og þannig ná fram réttari reikningsstöðu innbyrðis.

Hér á landi eru hagstæðari skilyrði til skjalalausra greiðsluskipta en víðast hvar annars staðar, þar sem afgreiðslustaðir banka og allir stærstu sparisjóðirnir fá tékkana bókaða og greiðsluuppgjör á sama stað, í RB.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Hér er lagt til, að tilkynning banka til greiðslujöfnunarstöðvar um tékka jafngildi sýningu tékkans til greiðslu, sem nánar tiltekið þýðir, að innsend bókunarfærsla til greiðslujöfnunarstöðvar jafngildi sýningu.

Með orðinu banki í þessari grein er átt við þær stofnanir, sem í daglegu tali eru nefndar bankar og sparisjóðir, enda hefur orðið verið skilið þannig við framkvæmd laganna.

Um 2. gr.

Þessi grein er samræmingarákvæði varðandi afturköllun tækka.

Um 3. gr.

Hér er lagt til, að greiðslufall megi sanna með dagsettri yfirlýsingu greiðslu-
jöfnunarstöðvar, um að næg innistæða hafi ekki verið fyrir hendi á þeim reikningi
sem við á, þegar bókunarfærsla um innleystan tækka barst stöðinni.

Um 4. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringa.